UM 6606

Arkeologisk undersökning

RAÄ 331
Hovenäs 1:5

Askum socken
Sotenäs kommun

BOHUSLÄNS MUSEUM

Rapport 1996:7
Oscar Ortman

Inledning

Med anledning av anläggande av industrimark på fastigheten Hovenäs 1:4 m fl, Askum socken, Sotenäs kommun, utförde Bohusläns museum en slutundersökning av boplats RAÄ 331, Askum socken. Undersökningen utfördes i oktober 1990 av Roger Nyqvist och Oscar Ortman.

Syftet med undersökningen var att undersöka den intakta del av RAÄ 331 som framkom vid 1990 års förundersökning (se förundersökningsrapporten Dnr.Lst 220-16827-90). Vid förundersökningen konstaterades att hela området var kraftigt påverkat av sentida stenindustri. Inom ett mindre område ca 40 m² fanns en orörd del av en förhistorisk boplats som bedömdes som värd att slutundersöka. Förundersökningen lämnade frågor rörande; boplatsens datering, eventuella gravar och förekomsten av en eventuell kökkenmödding, att besvaras vid en slutundersökning.

Natur- och fornminnesmiljö

Hovenäset, väster om Örnefjorden, utgörs av hällmarksterräng. Dess högsta höjd är Borgen Bratta med en höjd på 50 meter. I övrigt ligger Hovenäset mellan15 - 25 meter över havet.

I hällmarksterrängen finns ett flertal små gipar med grusig sand. Området var vid undersökningstillfället kraftigt påverkat av sentida stenindustri.

Förutom RAÄ 331, finns ytterligare tre stenåldersboplatser på Hovenäset; RAÄ 177, 330 och 347. Alla är kända sedan Göteborgsinventeringen. Från två av dem finns det uppgifter om fynd. Enligt Alin "Förteckning över stenåldersboplatsen i norra Bohuslän", har 1 blockborr, 1 kärnyxa, 1 knacksten, 1 tresidig pilspets samt 1 tjocknackig avsatsyxa av grönsten påträffats på RAÄ 177. Från RAÄ 347 finns uppgifter om fynd av 2 kärnor samt "1 avslag med tillknackning" (Alin, 1955, s 75).

De andra fornlämningstyperna som finns representerade på Hovenäset är rösen, sju till antalet och två kända stensättningar, RAÄ 183 och 424.

Norr och nordost om Hovenäset bryts landskapet upp av sprickdalar. Detta skapar i sin tur grusiga/sandiga gipar och sluttningar som utgör lämpliga boplatslägen. Här finns följdaktligen fler kända stenåldersboplatser *(se fig. 1)*.

Undersökningens resultat

Utifrån de schakt som grävdes vid slutundersökningen kunde skalgruslagrets intakta yta uppskattas till 40 m² *(se fig 2)*.
Stratigrafin i schakt 1 visade att skalbankens längsta utbredning i nord-sydlig riktning var 8,4 m *(se fig 3)*.
Skalgruslagret ligger i söder mot fast berg medan det i norr till största delen var bortgrävt i samband med aktiviteter knutna till stenindustrin. Även där vilar resten av skalgruslagret på fast berg.

Undersökningen visar att fynden är koncentrerade till sandlagret som ligger ovanför skalgruslagret. Detta innebär att hypotesen om att det skulle vara frågan om en eventuell kökkenmödding, som presenterades i förundersökningsrapporten, måste avskrivas. Orsaken till misstankarna om en eventuell kökkenmödding grundar sig på fynden från förundersökningen. Vid förundersökningen försvårades tolkningen av stratigrafin, eftersom schaktkanten där provgroparna grävdes var påverkad sten-industrins aktiviteter.

För att bekräfta misstanken om avsaknaden av fynd i skalgruslagret gjordes tre stickprov i rutorna S2R1, S3R1 respektive S4R1. Proven visade inga spår av mänskliga aktiviteter.

Fyndmaterialet utgjordes av dåligt slagen flinta. Förutom flintavslag förekom spån, fragment av mikrospån, övriga kärnor samt mikrospånkärnor *(se bilaga 1)*. Vid förundersökningen gjordes dessutom fynd av keramik. Keramiken var grovt magrad, ofullständigt bränd och 7 mm tjock.

Frånvaron av redskap försvårar möjligheten till att datera boplatsen och att bestämma dess funktion. Det faktum att den intakta boplatsytan är relativt liten, knappt 40m^2, och fyndmaterialet relativt litet, närmare bestämt 288 fynd bidrar också till svårigheterna att tolka boplatsen. Fynden är koncentrerade till rutorna 5-9 i schakt 2. Orsaken till detta är framför allt att det fyndförande sandlagret här var bäst bevarat. Fynd-koncentrationen kan alltså inte tolkas som boplatsytans centrum.

Vidare kunde undersökningen konstatera att de fynd av äldre järnålderskeramik som gjordes både vid förundersökningen och slutundersökningen, gjordes i myllan och djurgångar i sandlagret. Flintmaterialet däremot förekommer framför allt i sandlagret och endast sporadiskt i myllan.

Tolkning av boplatsytan

Från Göteborgsinventeringen finns det uppgifter om att boplatsen skulle ligga i ett grustag 80 meter NNO om 1990 års undersökningsområde och på samma höjd som detta. Vid förundersökningen av RAÄ 331 kunde uppgiften bekräftas genom fynd av enstaka slagen flinta. De två fyndplatserna tolkades då som delar av en och samma boplats. Det framkom inte några fynd av redskap, vare sig vid för- eller slutunder-sökningen eller vid de tidigare fornminnesinventeringarna, (såväl Gbg-inv. som RAÄ:s 1976-års) utan bara slagen flinta. Avsaknaden av redskap gör både dateringen och

funktionen svårbestämd. Detta gäller även den intilliggande RAÄ nr 330, som tyvärr var förstörd redan 1976 av bebyggelse. Den har ett snarlikt läge, indragen i en nordostlig vik liksom 331, men på något lägre nivå, 10-15 m ö h. Nivåangivelsen är mycket osäker, eftersom denna plats aldrig har blivit undersökt. Det går inte att sätta RAÄ nr 330 i säker funktions- eller relationssamband med RAÄ 331.
Den kan betraktas som en fyndplats av slagen flinta, kanske en del av 331, kanske en yngre strandbunden boplats.

De topografiska förhållandena, flack och vindpinad hällmarksterräng, stöder dock ett antagande om att boplatsen, RAÄ 331, varit strandbunden och kopplad till jakt- och fiske och/eller en tillfällig flintslagningsplats. Boplatsens höjd över havet, 21-22 m, kan med utgångspunkt från strandförskjutningskurva för mellersta Bohuslän, grovt dateras till perioden 3000-1000 fKr. (Miller& Robertsson, 1987:109 f).

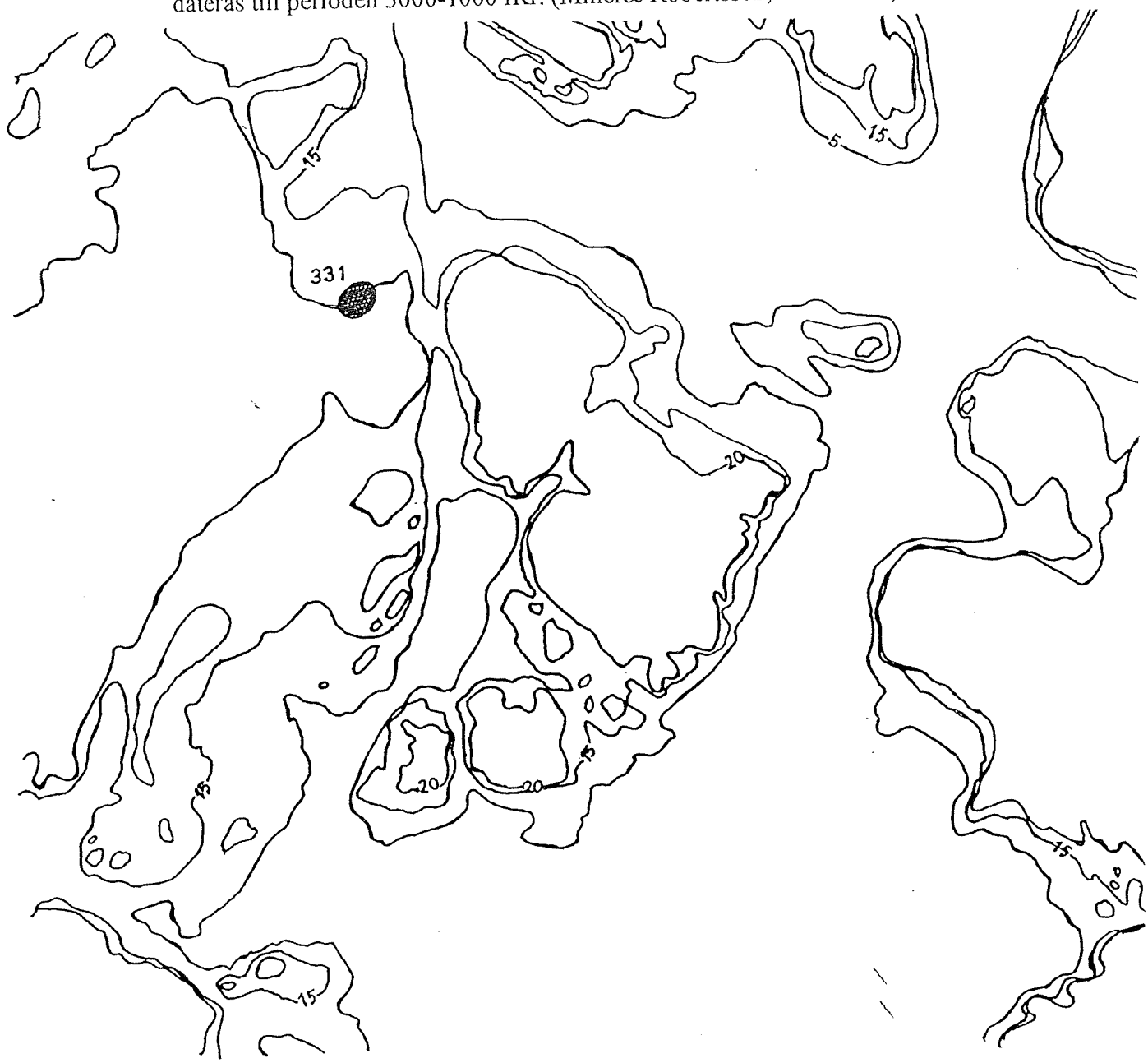

Fig 4. Hovenäset, med tänkt strandlinje. Skala 1:10 000

5 m = äldre järnålder
15 m = bronsålder
20 m = stenålder

Strandlinjen varierade under denna period mellan 20-25 meter över nuvarande havsnivå. Boplatsen har då legat vid en vik på nordortsidan av en större ö strax väster om ett smalt sund, med en mindre ö strax innanför och ett uppsprucket fjordlandskap nordost och öster om nuvarande Hovenäset *(se fig. 4)*.

De kustbundna boplatserna från övergången mellan mesolitikum och neolitikum har vid flera tillfällen beskrivits som kortvariga och fyndfattiga jakt- och fiskestationer knutna till en mer stationär boplats längre in i landet (Jonsäter, M 1984:34 ff).

Denna modell förklarar både läget och fyndtomheten. Skulle man söka efter den stationära boplatsen till denna boplats kan man kanske söka den i dalgångarna kring Askums kyrka. Det är dock svårt att lokalisera dessa stationära boplatser, på grund av att de ligger i områden som har brukats som odlingsmarker fram i sen tid (Jonsäter, M. 1984).

Fynden av järnålderskeramik indikerar att ytan kan ha varit använd vid något tillfälle under järnåldern. Tyvärr är området så stört av stenindustriverksamhet, att man inte kan uttolka ytans funktion under denna period. Den har ingen direkt kontakt med vattnet *(se fig. 4)*. Grustaget indikerar att det har funnits inre områden som kunnat odlats eller bebotts. Keramiken här kan ha tappats från en båt under väntan på bättre väder.

Sammanfattning

Den undersökta boplatsytan som upptäcktes i samband med förundersökningen av en tidigare känd boplats, RAÄ 331, Askums socken, var kraftigt påverkad av den sentida stenindustrin i området. Endast en knapp 40m² stor yta var troligen intakt, av vilken 18m² grävdes.

Fyndmaterialet var begränsat, i huvudsak slagen flinta, men även keramik av yngre sten/bronsålderskaraktär samt järnålderstyp.

Fyndmaterialet är för magert för att ge en exakt datering. Utifrån nivån över havet och keramiken ger detta en grov datering till 3000-1000 fKr. Boplatsen tolkas som en jakt- och fiskestation under denna period. Fynden av äldre järnålderskeramik är inte förvånande i och för sig, eftersom det ofta finns den kopplingen att ett läge kan ha återanvänds vid olika tillfällen, utan att därför bero på samma funktion.

Uddevalla den 15 /4 1996

Oscar Ortman

Oscar Ortman
antikvarie

Fyndlista

Bilaga.

ASKUM 331.

Fnr:	Enhet	Lager	Sakord	Ant.	Mat.	Kod
0001A	S2R1	2	AVSLAG	1	FL	S
0001B	S2R1	2	AVSLAG	5	FL	
0001C	S2R1	2	ÖVR.SLAGEN	2	FL	
0002	S2R2	2	ÖVR.SLAGEN	1	FL	S
0003A	S2R2	1	SPLITTER	2	FL	
0003B	S2R3	1	SPLITTER	2	FL	S
0003C	S2R3	1	ÖVR SLAGEN	1	FL	
0003D	S2R3	1	SPLITTER	2	KV	
0004A	S2R3	2	SPÅNFRAGM	1	FL	S
0004B	S2R3	2	MIKROSPÅN	3	FL	P
0004C	S2R3	2	AVSLAG	1	FL	K1
0004D	S2R3	2	AVSLAG	10	FL	
0004E	S2R3	2	KÄRNA ÖVR	1	FL	
0004F	S2R3	2	SPLITTER	2	FL	
0004G	S2R3	2	ÖVR SLAGEN	1	FL	
0004H	S2R3	2	NATURFLINT	4	FL	
0004I	S2R3	2	HARTS	4	HA	
0005A	S2R4	2	SPÅNFRAGM	1	FL	S
0005B	S2R4	2	AVSLAG	4	FL	P
0005C	S2R4	2	AVSLAG	1	FL	
0005D	S2R4	2	AVSLAG	1	KV	
0005E	S2R4	2	ÖVR SLAGEN	4	FL	
0005F	S2R4	2	SPLITTER	1	FL	
0005G	S2R4	2	KERAMIK	4	LE	
0006	S2R5	1	ÖVR SLAGEN	2	FL	
0007A	S2R5	2	AVSLAG	1	FL	K1
0007B	S2R5	2	AVSLAG	24	FL	
0007C	S2R5	2	AVSLAG	1	KV	
0007D	S2R5	2	ÖVR SLAGEN	14	FL	
0007E	S2R5	2	KERAMIK	1	LE	
0008A	S2R6	2	AVSLAG	16	FL	
0008B	S2R6	2	ÖVR SLAGEN	2	FL	
0008C	S2R6	2	NATURFLINT	3	FL	
0009	S2R6	2	KERAMIK	7	LE	
0010A	S2R7	1	AVSLAG	3	FL	P
0010B	S2R7	2	AVSLAG	1	FL	
0011A	S2R7	2	AVSLAG	21	FL	
0011B	S2R7	2	ÖVR SLAGEN	14	FL	
0011C	S2R7	2	ÖVR SLAGEN	1	KV	
0011D	S2R7	2	NATURFLINT	2	FL	
0012A	S2R8	2	SPÅNFRAGM	1	FL	P
0012B	S2R8	2	AVSLAG	8	FL	
0012C	S2R8	2	AVSLAG	1	FL	S
0012D	S2R8	2	ÖVR SLAGEN	3	FL	
0012E	S2R8	2	SPLITTER	3	FL	
0012F	S2R8	2	SPLITTER	2	KV	

Fnr:	Enhet	Lager	Sakord	Ant.	Mat.	Kod
0013A	S2R9	2	ÖVR KÄRNA FRAGMENT	1	FL	
0013B	S2R9	2	AVSLAG	14	FL	
0013C	S2R9	2	ÖVR SLAGEN	11	FL	
0013D	S2R9	2	ÖVR SLAGEN	11	FL	
0014	S2R13	2	MIKROSPÅN-KÄRNA FRAGM.	1	FL	
0015A	S2R1	2	SPÅN	1	FL	
0015B	S3R1	2	AVSLAG	5	FL	
0015C	S3R1	2	ÖVR SLAGEN	3	FL	
0015D	S3R1	2	ÖVR SLAGEN	5	KV	
0015E	S3R1	2	SPLITTER	5	FL	
0016A	S3R2	2	AVSLAG	6	FL	
0016B	S3R1	2	ÖVR SLAGEN	1	FL	
0017A	S3R3	1	AVSLAG	1	FL	
0018A	S3R3	2	ÖVR KÄRNA FRAGM.	1	FL	
0018B	S3R3	2	AVSLAG	3	FL	
0018C	S3R3	2	ÖVR SLAGEN	1	FL	
0019A	S4R1	1	AVSLAG	1	FL	K2
0019B	S4R1	1	AVSLAG	4	FL	
0019B	S4R1	1	ÖVR SLAGEN	1	FL	
0019D	S4R1	1	ÖVR SLAGEN	1	KV	
0020A	S4R1	2	SPÅNFRAGM	1	FL	
0020B	S4R1	2	AVSLAG	4	FL	
0020C	S4R1	2	ÖVR SLAGEN	2	FL	
0021	S4R2	1	KERMIK	1	LE	
0022	S4R2	2	AVSLAG	1	FL	
0023A	Y1		SPÅNFRAGM	2	FL	
0023B	Y1		AVSLAG	4	FL	
0023C	Y1		ÖVR SLAGEN	1	FL	
0024A	Y2		AVSLAG	1	FL	
0024B	Y2		KERAMIK	1	LE	
0024C	Y2		ÖVR SLAGEN	1	FL	
4B	S2R3	2	MIKROSPÅN FRAGM.	3	FL	P

Antal poster: *78*

Litteraturlista

Alin, J	1955	Förteckning över stenåldersboplaster i norra Bohuslän.
Jonsäter, M	1984	Yngre stenålder - tiden 3000 fKr - 1500 fKr. Ur "Från flintverkstad till processindustri." RAÄ 1984.
Miller, U Robertsson, AM	1987	Late weichselian and holocene environmental changes in Bohuslän, southwestern Sweden. Geopragpica Polonia.

Administrativa uppgifter

Dnr BM:	667/90D
Dnr Lst:	220-21648-90
Forml.nr:	Askum 331
Fastighet:	Hovenäs 1:5
Socken:	Askum
Kommun:	Sotenäs
Län:	Göteborg- och Bohuslän
Landskap:	Bohuslän
Ek.karta:	8067
Uppdragsgivare:	Sotenäs kommun Box 30 456 80 KUNGSHAMN
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Antikvarier:	Roger Nyqvist, Oscar Ortman
Fältarbetstid:	6 dagar
Tid för fältarbetet:	901016-901022
Redigering och layout:	Gunnel Peterson
Kartritning:	Anette Olsson